

АҲОЛИ ВА МЕҲНАТ RESURSLARINING O'RTACHA MIQDORLARI KO'RSATKICHLARI

Abduraimov Bobur

Guluston Davlat Universiteti talabasi

Jumayev Abdulla

Guluston Davlat Universiteti talabasi

Turayeva Gulizahro

Guluston Davlat Universiteti o'qituvchisi

***Annotatsiya:** Ijtimoiy hayotda sodir bo'lgan va bo'ladigan ommaviy hodisalarni o'rganishda, iqtisodiy-statistik tahlil etish va jarayonlarning o'zgarish natijalariga baho berishda mutlaq va nisbiy miqdorlar bilan bir qatorda o'rtacha miqdorlar ham keng qo'llaniladi. Shuning uchun o'rtacha miqdorlarning mazmunini, o'quvchi yaxshi o'zlashtirib olgan bo'lishi kerak. Shu nuqtayi nazardan bu masalalar ushbu mavzuda yoritiladi.*

***Kalit so'zlar:** dinamika, tuzilma, taqqoslash, solishtirma, jadallik miqdorlari, miqdoriy ko'rsatkichlar, atributiv ko'rsatkichlar, iqtisodiy ko'rsatkichlar, makro va mikroiqtisodiy ko'rsatkichlar.*

Kirish

Umumiy holda o'rtacha miqdor taqsimot qatorini siqib ixchamlashtirish jarayonida olingan miqdordir. U qatorning katta va kichik hadlari o'rtasida yotadi. SHuning hisobiga qator variantlarining soni ko'payadi. Ixchamlashtirish jarayonini davom ettiraversak, pirovard natijada qator variantasi bir miqdor bilan ifodalanadi. Variantlar soni esa boshlang'ich qatorning jamlama soniga teng bo'ladi. Ana shu miqdor ushbu qatorning o'rtacha miqdoridir.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili (Literature review)

O'rtachalar umumlashtirishning eng keng tarqalgan usullaridan biridir. O'rtacha miqdorlarning statistika fani va amaliyoti uchun o'ta muhimligi bir qancha olimlar tomonidan ta'kidlangan. Angliyalik yirik olim, siyosiy iqtisodning otasi U.Petti iqtisodiy muammolarni o'rganishda o'rtachalardan keng foydalangan. Masalan, U. Petti bir katta yoshdagi kishining kunlik ovqatlanishi, o'rta xarajatlarni qiymat o'lchovi birligi sifatida ishlatishni taklif qilgan edi. Sotsial hodisalar tabiatini qarama-qarshiligiga – to'plamda yuqori barqaror, shu bilan bir qatorda, alohida ahamiyatli individual asoslangan g'oya bilan belgiyalik olim A.Ketle, statistik ko'rsatkichlarning barqarorligi nazariyasiga o'zining juda katta hissasini qo'shdi. Uning fikricha, har bir hodisaga doimiy sabablar bir xil ta'sir o'tkazadi. Shu sabablar hodisalarni bir-biriga o'xshash qiladi va ular uchun umumiy qonuniyat yaratadi.

Tahlil va natijalar

1. Xo'jalikda paxta terimchilar turlicha natijaga erishadilar. Birinchi terimchi bir kunda – 80, ikkinchi terimchi – 70, uchinchi terimchi 110 kg va hokazo ko'rsatgichlarga erishgan. Bu yakka miqdoriy ko'rsatgichlarga juda ko'p omillar ta'sir qilgan. Bu omillarga paxtaning yaxshi ochilganligi, terimchining qancha vaqt ishlaganligi, g'ayrati va shu kabilar. Lekin har bir terimchining ko'rsatgan natijasi asosiy, umumiy bo'lgan omillarni aniqlashda qiyinchilik tug'diradi. Agarda shu kuni xo'jalikda 120 kishi 9600 kg. Paxta tergan bo'lsa, o'rtacha har bir terimchining tergan paxtasini umumiy terilgan paxta miqdorini terimchilar umumiy soniga bo'lib aniqlaymiz. Misolimizda o'rtacha har bir terimchi tergan paxta 80 kg dir.

Ya'ni 9600: 120 terimchiga.

3. Aholisi va mehnat resurslari

No	Qishloq tumanlari	Tashkil topgan yili	Aholisi, ming kishi	Maydoni ming kv km	Aholi zichligi, 1 kv km kishi
1	Angor	28.11.1978	102,6	0,39	263,1
2	Bandixon	18.05.1992	45,3	0,20	226,5
3	Boysun	29.11.1965	95,0	3,72	25,5
4	Denov	29.09.1926	315,5	0,74	426,3
5	Jarqo'rg'on	29.11.1965	169,5	1,14	148,7
6	Muzrabot	25.12.1968	112,5	0,74	152,0
7	Oltinsoy	23.11.1981	134,6	0,57	236,1
8	Sariosiyo	29.09.1926	164,6	3,93	41,9
9	Termiz	29.09.1926	86,5	0,86	100,6
10	Uzun	29.03.1991	139,4	1,63	85,5
11	Sherobod	29.09.1926	148,9	2,73	54,5
12	Sho'rchi	09.02.1935	166,0	0,85	195,3
13	Qiziriq	06.03.1975	89,2	0,35	254,8
14	Qumqo'rg'on	23.03.1977	174,9	2,20	79,5

Ushbu jadvalda Surxondaryo viloyatining tumanlari bo'yicha aholining o'rtacha Zichligi tahlil qilingan zichligi

Masalan aholi zichligi aniqlashda yashash hududdi maydoni bo'yicha o'rcha aholi soniga qarab zichligi aniqlanadi.

Xulosa va takliflar (Conclusion & Recommendation)

O'rtacha miqdor to'planning umumiy darajasini yoki un-dagi birliklarining darajasini tavsiflamasdan, u faqat o'rganilayotgan belgi umumiy darajasining to'plam birliklariga bo'lgan nisbatini ifodalaydi. O'rtacha miqdor o'zi ta'riflab beradigan guruhdagi turdosh bo'lgan ma'lum hodisalarning hammasiga xos bo'lgan umumiy tipik xususiyatlarni ifodalaydi. Shunday qilib, miqdorlar bir-biridan farq qiluvchi yakka miqdorlarning o'rtachasidir. Ular to'plam (guruh) birliklari ora-sidagi tafovutlarni

umumlashtiradi, shu to'plam uchun xos bo'lgan tipik xususiyatlarni, umumiy yo'nalishni ochib beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. "Davlat statistikasi to'g'risida"gi 0 'zbekiston Respublikasi qonuni. - T.:Uzbekiston, 1998
2. Nabiyev X., Ayubjonov A.N., Sayfullaev S.N. Iqtisodiy statistika. Darslik. -T.: TDIU, 2011.-324 bet
3. Шеркулова, Н. Р., Давлатов, Р. М., Негматов, С. С., & Негматова, М. Н. (2021). Улучшения характеристических свойств на натуральном шелке в процессе переработки с использованием модификатора. *Universum: технические науки*, (10-4 (91)), 73-78.
4. Шеркулова, Н. Р., & Давлатов, Р. М. (2021). ИССЛЕДОВАНИЕ ВЛИЯНИЯ СПОСОБА МОДИФИКАЦИИ НА ПОКАЗАТЕЛИ КАЧЕСТВА ШЕЛКА. *Universum: технические науки*, (10-4 (91)), 79-85.
5. Кабилова, Д. С., Шеркулова, Н. Р., & Базарбаева, Г. Г. (2020). Реализация продукции-показатель оптимального планирования производства. In *Исследования молодых ученых* (pp. 15-17).
6. Шеркулова, Н. Р., Давлатов, Р. М., & Маматкулова, М. шелковых волокон/. Монография.- Гулистон.-"Ziyo nashr-matbaa" ХК, 2022г.-148с.
7. Rustamovich, U. S., Musaevich, B. A., Zaripbaevich, T. A., Mavlonovich, Y. M., & Shaimardanovich, D. A. (2020). Formation and use human capital of agriculture. *Solid State Technology*, 63(4), 646-655.
8. Rustamovich, U. S., Musaevich, B. A., Zaripbaevich, T. A., Mavlonovich, Y. M., & Shaimardanovich, D. A. (2020). Formation and use human capital of agriculture. *Solid State Technology*, 63(4), 646-655.
9. Shaimardanovich, D. A., & Rustamovich, U. S. (2019). ECONOMIC-MATHEMATICAL MODELING OF OPTIMAL LEVEL COSTS IN THE GREENHOUSE VEGETABLES. *International Journal of Accounting Research*, 4(1), 20-25.
10. student Salomova, U. S. R. D., & Murodovna, Z. (2023). SPECIAL FEATURES OF INVESTMENT IN AGRICULTURE. *International journal of advanced research in education, technology and management*, 2(4).
11. Bafoevich, U. B., Rasulovna, K. R. N., & Ziyodulloevna, K. S. (2021). REACTION OF 1, 1, 1-TRIFLUOROMETHYL-4-PHENYLBUTANEDIONE-2, 4 WITH BENZOIC ACID HYDRAZIDE. *INFORMATION TECHNOLOGY IN INDUSTRY*, 9(3), 939-944.
12. Kochkarova, R. R., & Turgunov, E. (2023). IMPROVING THE METHODOLOGY OF TEACHING CHEMISTRY LESSONS AT SCHOOL WITH THE HELP OF DIFFERENT GAMES. *American Journal of Applied Science and Technology*, 3(10), 15-19.
13. M.Z. Kuvatova, Sh.A. Turdiyeva, R.R. Kochkarova. (2023). USE OF VENN DIAGRAM AND NETWORK METHOD IN TEACHING THE TOPIC OF "IMPORTANT CLASSES OF INORGANIC COMPOUNDS" TEACHING METHODOLOGY IMPROVEMENT. *International Multidisciplinary Journal for Research & Development*, 10(10). Retrieved from <https://www.ijmrd.in/index.php/ijmrd/article/view/223>.